

MÓDSZERTANI HÍRLEVÉL

Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
Pályázati Igazgatóság
Elemi Rehabilitációs Módszertani Központ

LÁTÁSSÉRÜLT SZEMÉLYEK AZ ELEMI REHABILITÁCIÓBAN

INTERJÚ SOROZAT

I. RÉSZ

Az elemi rehabilitációs szolgáltatás látássérült személyeknek, személyekért szól. Ezzel a mondattal kezdtük el korábban az interjú sorozatunkat. A most kezdődő interjúkban pedig olyan személyeket szólítunk meg, akik aktívan részt vettek az elemi rehabilitációs szolgáltatásban és ez a szolgáltatás meghatározó segítség volt a számukra. Az életútjuk példaértékű, kitartásuk segítség lehet más látássérült személynek, aki most kezdi el az elemi rehabilitációs szolgáltatást.

„Egy vak ember ugyanolyan érzésekkel, gondolatokkal bír, mint jól látó társai, csak annyi a különbség, hogy ő nem – vagy rosszabbul lát. Az értelmi szintjében, a vágyaiban nem különbözik egy látó embertől.”

Interjú Joszt Lászlóval, szociális munkással és rehabilitációs szakemberrel

Joszt László a Megoldás Elemi Rehabilitációs Központ szakmai vezetője, elemi rehabilitációs tanár és szociális munkás.

Úgy tudom, hogy a látássérülésed után több végzettséget is szereztél. Megosztanád az olvasókkal, hogy melyek ezek?

Igen, vannak mérföldkövek. Érettségire vesztettem el a látásomat, több szembetegség együttes hatására, de az elsődleges ok a glaukóma volt. Ezután kerültem be az elemi rehabilitációba, és azt követően elég sok hatás ért a továbbtanulás kapcsán. Átütő információs csomagot kaptam arról, hogy milyen lehetőségeim vannak. Rengeteg kortársam volt, aki már előrébb járt ezen az úton, és óvatos duhajként úgy gondoltam, szakmát szeretnék, úgyhogy a gyógymasször képzést végeztem el a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségénél. Szervezett képzés volt, ez akkor még működött, és ezzel párhuzamosan – biztonsági játékos voltam –, felvételiztem a Bárczi általános szociális munkás szakára. Gyógypedagógiára szerettem volna jelentkezni, de ennek az a visszhangja volt az anatómia tanszéken, hogy nagyon nehéz lenne átjutni a vizsgákon, vakon. Akkor arra gondoltam, hogy próbáljuk meg a szociális munkát, hátha majd házon belül át lehet valahogy suttyanni a gyógypedagógiára. Igazából kevés volt az önbizalmam, és ezért is preferáltam a gyógymasször képzést. Az legalább biztos, lesz egy szakma a kezemben, ha a felvételi nem sikerül, akkor sem kell majd kétségbe esnem. De aztán összejött mind a két felvételi, így először okleveles gyógymasször lettem, utána pedig elkezdtem a szociális munkás képzést. 2006-ban végeztem, és 2007-ben indult az első posztgraduális rehabilitációs szakemberképzés, szintén a Bárczin. Akkor én már benne voltam a szakmai munkában, így beadtam a jelentkezésemet, de azt kell, hogy mondjam, 95%-ban biztos voltam abban, hogy nem fognak felvenni a képzésre, de itt is máshogy alakult, mint ahogy gondoltam. Hipp-hopp, benne találtam magam az első évfolyamban, és 2009-re végeztem. Utána két évig nyugton maradtam, mikor eljött az a pillanat, amikor úgy éreztem, adott minden körülmény ahhoz, hogy keressek egy újabb képzést, és ez a szociális munka mesterképzése volt. Szociálpolitikával is kacérkodtam, be is adtam Pécsre a jelentkezésemet, oda nem, viszont a SOTE-ra felvettek szociális munka mesterszakra. Így 2011 és '13 között odajártam, és el is végeztem. Utána jött a szociális szakvizsga[1] 2015-ben, majd több kisebb, rövidebb, ilyen-olyan tanfolyamok követték, de a segítő szakmához, illetve a rehabilitációs témához kapcsolódtak.

[1] 2015-ben a Fogyatékosok szociális ellátása és rehabilitációja témakörben is lehetett szociális szakvizsgát tenni. Ez a képzési rend, ami a szociális alap- és szakvizsga rendjére vonatkozott, 2018. január 1-én hatályát veszítette.

Rövid idő alatt sok mindent elvégeztél... Ugyanakkor nem lehetett könnyű 18 évesen szembesülni azzal, hogy elvesztetted a látásodat. Az elemi rehabilitáció hogyan segített neked ezen túljutni?

Szerencsés helyzetben voltam 2000-ben, mert csupán 2-3 hónap volt az, ami nagyon-nagy bizonytalansággal telt, mert nem tudtam, hogy mit kezdjek magammal. Rengeteg időnek tűnt, akkor és ott, de most már tudom, hogy mennyire áldásos dolog volt, hogy csak két hónapig tartott ez a bizonytalan lét. Akkor kézen-közön, egy pesti rokonon, egy vak gyögymasszőrön keresztül jutott el az információ, hogy létezik a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportja, és oda irtó gyorsan bekerültem. Egyébként tanfolyam előtt találkoztam életemben először vak emberrel, aki szintén inspirált, ő volt Szuha Mihály[2], vele a mai napig nagyon jó a kapcsolat.

Az első személyes találkozó a VERCS akkori csoportvezetőjével egy szerdai napon volt, jó hosszú beszélgetésen és pszichológiai teszt felvételén vettem részt. Úgy köszöntünk el egymástól, hogy menjek haza, beszéljem meg otthon, és ha úgy gondolom, akkor hétfőn be is tudok költözni erre a három hónapos tanfolyamra. Innentől kezdve összejött egy „mesterhármas”: volt, van egy támogató család a háttérben, akik nem akadályozták ezt a szándékomat, hogy nekivágjak, és kezdjek magammal valamit, próbáljam ki, mire vagyok képes.

Fantasztikus teljesítmény egy 18 éves fiú részéről, nem sok 18 éves képes ilyenkor ilyen gyorsan alkalmazkodni a megváltozott élethelyzetéhez.

Akkor egy kicsit a szakma... Egy normatív krízishez csapódott a látásvesztés. Készültem a kirepülésre, az ország másik végére elköltözni, volt bennem egyfajta rákészülés a váltásra, ebbe szólt bele a látásvesztésem. De én nagyon akartam az elemi rehabilitációt. A látásvesztés előtti 4-5 hónap, majd utána kettő, tehát bő félév arról szólt, hogy fokozatosan egyre kevésbé tudtam közlekedni a szülővárosomban, a végén nem is mertem, mert sok mindent nem láttam. És egyre csak feszültem és feszültem. Az az érdekes, hogy a fehér botban én a lehetőséget láttam, nem pedig a lepra vírus hordozóját, úgy éreztem, hogy az nekem egy kitörési pont abból a kelepceből, amiben éppen most benne vagyok. Ezért vegytiszta szándékom volt, hogyha bekerülök az elemi rehabilitációba, akkor én egy fehér botot akarok kapni minél hamarabb, és a használatát gyorsan tanítsa meg valaki, hogy megint odamehessek, ahová csak akarok.

Visszatérve a „mesterhármashoz”, tehát az első a támogató család megléte, amelyik azt mondja, hogy „Engedünk, csináld!”. A másik, hogy ilyen rövid idő alatt bekerültem egy olyan helyre, ahol zseniális szakemberek, nagy tapasztalattal, jó érzéssel és szakmai felkészültséggel és igazi nyitottsággal fogadtak. Nem tudok olyan magasztos fogalmakat használni, amelyek kifejeznék mindazt, amit tőlük kaptam.

Neveket is tudnál társítani ehhez?

Örömmel! Névery Katalin, ő volt a csoportvezető akkor, de az összes ott dolgozó kollégát fel tudom sorolni. Ki kell emelnem Bacsa Istvánnét, Halász Zsuzsát[3], mert ő volt a mozgástrénerem és a mentorom. Nagyon partneri, már-már baráti légkört teremtve viszonyult hozzám, illetve a helyzetemhez, és mindig jó érzéssel találta meg azokat a pillanatokat és pontokat, amikor engednie kellett. Ez igaz Katira is, akkoriban a pszichológiai részt ő vitte a csoporton belül, és ugyanezt képviselte: pontosan tudta, hogy mikor lehet aktívabban belefolyjni, illetve ügyesen építette ki a bizalmi kapcsolatot köztünk. Emiatt, amikor azt éreztem, hogy bajban vagyok, akkor meg tudtam keresni. Teljes odafigyeléssel és elfogadással volt jelen, és ez sokat adott.

A harmadik pedig az új barátok. A régiek nagy része lemorzsolódott, eltűnt rövid idő alatt, szétszéledtek, továbbtanultak stb. Viszont az elemi rehabilitáción belül megismertem közel hasonló korúakat, akik már előbbre jártak ezen az úton, amire én csak akkor próbáltam félszegen rálépni.

---

[2] Szuha Mihály – Informatika a Látássérültekért Alapítvány kuratóriumi elnök

[3] Bacsa Istvánné Halász Zsuzsa – gyógypedagógus, rehabilitációs szakember

Ők is rengeteget adtak, valaki a tanulásban, a tanulmányi eredményeivel vagy a külföldi utazási tapasztalataival inspirált, hogy a világ nem egy zsákutca, más pedig a sportteljesítményével vált számomra példaértékűvé. Ezt hívom én „mesterhármasként”.

Az úgynevezett „mesterhármasként” mindegyike a külső erőforrások meglétéről szól. Lehet, hogy inkább „mesternégyesnek” kellene elnevezni, mert a negyedik elem te magad vagy a belső erőforrásaiddal.

Lehet, hogy így kellett volna kezdeni. Jogos a felvetés. Valahogy evidensnek veszem ezt, de a nulladik vagy a negyedik elem az ember saját erőforrásai.

Most megint Névery Katit kell elővennem: amikor azzal jöttünk elő, hogy nem fogunk tudni mindent megtanulni három hónap alatt, és beindult az alkudozás, hogy maradjunk még, akkor Kati, aki ezt nyilván alaposan átbeszélte a kollégáival, nemet mondott. Nekem azt mondta, hogy mindazt, amit megtanultam, ültessék át a hétköznapijaimba, és gyakoroljam, hogy még rutinosabb versenyzővé váljak. Meglátásuk szerint még egy tanfolyam nem adott volna annyit, mint amit az elsőben összeszedtem. Azt kell mondom, hogy ez megint bejött, igaza volt.

Mi történt azután, amikor befejeződött a tanfolyam?

A Vakok Szövetségében indult egy informatikai tanfolyam, alapokat kaptam ugyan a VERCS-en, de annál több, illetve más jellegű tudás megszerzésére ott volt lehetőség. A Hermina út 47-ben volt az INFOALAP és Szuhaj Misi, ők indították a tanfolyamot, heti egy alkalommal szerdánként. Utazgattam minden héten, volt, hogy Budapesten felejtettem magam, mert csütörtökön klubnap volt a VERCS-en.

A klubhoz fűződően még valamit kiemelnék az elemi rehabilitációval kapcsolatban. Nagyon rákaptunk a dolgok ízére, a szabadság megélése fergeteges élmény volt. Akkoriban indultak be olyan kisebb programok, amelyek kortársközösségből, klubfoglalkozásból nőttek ki a fiatalok számára. Életemben nem görkorcsolyáztam még, így nekem hatalmas élményt adott, ahogy a Városligeten keresztül haladva a kis konvoj a Hősök terére eljutott, ahol deszkások meg külföldiek voltak. Kati és néhány fiatal klubvezető szorgalmazta a kezdeményezést. Kati akkoriban a Szempont Alapítványnál tevékenykedett, erősítette a szakmai fejlesztéseket, a görkoristákat ők szerezték be. Gyógy pedagógus hallgatók jöttek a főiskoláról gyakorlatra, megismerkedtünk velük, aztán hipp-hopp ottfelejtették magukat, és jöttek ki velünk a Hősök terére. Itt is tudok mondani neveket, akik ikonikus arcai a szakmának: Gönczi Rita[4], Veress Évi[5], Konner Eszter[6], ők akkoriban voltak gyakorlaton a VERCS-en.

Visszatérve az ingázásra, jól telt ez az időszak, sokat jöttem-mentem, nem álltam rá arra, hogy csak egy útvonalat tanulok meg jól, és csak azt használom, hanem elkezdtem kísérletezni. Erre inkább a szülővárosom volt alkalmas, mert Budapestet alig ismertem. Baján bejártam, amit csak lehetett. Elmentem a volt gimnáziumomba, mászkáltam a belvárosban, és amerre régen látóként közlekedtem. Alapból volt egy mentális térképem.

Ezután jött a gyógymasszőri munka, és mindaz, amit már elmondtál.

Igen, megint Budapest, az intézet kollégiumában laktam – akkor még volt –, és amikor felvettek a főiskolára, kértem egy év halasztást a gyógymasszőr képzés miatt. Amikor ezt befejeztem, ősz elején átköltöztem a Bárczi kollégiumába, a Damjanich utcába.

---

[4] Farkasné Dr. Gönczi Rita – ELTE BGGYK egyetemi adjunktus

[5] Veress Éva – gyógy pedagógus, rehabilitációs szakember

[6] Konner Eszter – gyógy pedagógus, rehabilitációs szakember

Gondolom, ez egy tudatos döntés volt.

Igen, tudatos volt. Azt gondoltam, jobban járok, ha beköltözöm, mert szerettem volna kapcsolódni az évfolyamtársaimhoz. Nagyon jó volt az intézet kollégiumában, de azt is tudtam, hogy az egyetemi közegben kell jól mozognom, és rutinosabbá válnom. A négy évből két éven keresztül egy jóval érettebb és idősebb szobatársam volt. Én voltam 20-21, ő pedig 34 éves. Ebből a közegből rengeteg, ma is a terepen dolgozó szakemberrel már ott meg tudtam ismerkedni.

Mennyire volt akadálymentesített a főiskolai, egyetemi képzésed, mindegyiket számba véve?

A képző intézmények közül a Bárczi könnyen átlátható hely volt, fizikai szempontból talán a SOTE képzése volt egy kicsit nagyobb kihívás, főleg amiatt, mert nem csak a Nagyvárad térre, hanem több helyre el kellett mennem egyedül egy-egy alkalommal. Nem volt értelme útvonalat tanulni, mert pár napot voltunk ott, és utána soha többet.

Az oktatási anyagokra rátérve, amikor elkezdtem a Bárczit, rengeteg anyagot, főleg könyveket digitalizálva a felsőbb évfolyamon tanulóktól kaptam meg. Ők előttem járva úgymond kitaposták az utat, emiatt kevesebbet kellett besz kennelni, karakterfelismerővel konvertálni. Braille-t inkább csak a jegyzetelésnél használtam saját magamnak. Később a képzés alatt lett saját számítógépem, illetve laptopom, amit adományként kaptam. Nagy ajándéknak tartom, hogy valaki a tanulása segítése céljából ehhez hozzájuthat.

A SOTE-n megkaptunk mindent elektronikusan, e-mailben kiküldték, így gyakran a terembe beülve előre átpörgettem a diákat, vagy ott helyben tudtam követni, ami kivetítésen volt látható. Fogytékos hallgatóként még mini notebookokat is kaptunk az egyetemtől.

Egy-két olyan oktató volt, akik vaskalaposak voltak, nehezebben lehetett velük közös nevezőre jutni, de olyan rossz élményem egyik helyen sem volt. Nagyjából mindenhol meg tudtunk egyezni, hogy hogyan tudunk a leghatékonyabban együtt dolgozni, hogyan tudok számot adni a tudásomról. Ezek pozitív élmények.

Amikor szociotáborban voltunk, ugyanúgy be lettem osztva egy-egy kis csapatba, amikor kimentünk a kérdőívekkel. Minden nap más hallgatótársamat „boldogítottam”, szóval csapódtam hol ide, hol oda, hogy egyrészt senkinek se legyek megterhelő, másrészt így a kérdőívezési technikák alkalmazása során több társamat is hallhattam, ki miként csinálja. Nem volt kérdés, hogy részt veszek, nincs felmentés, egyébként is már a sokadik látássérült voltam a képzésen.

A felsőfokú képzések után térjünk át a munka világára. Hogy alakult ez nálad?

Gyógymasszőrként 2018-ig dolgozgattam, elsősorban vállalkozóként, mobil masszörként vagy szépségszalonokban. Az első munkalehetőségem a segítő szakmában egy telefonos droginformációs szolgálatban adódott, még a főiskola alatt: nem utasítottak el, azt mondták, jöhetek. Annyira nem kérdezősködtem, de a szociális területen nem nagyon láttam nyitott kapukat. A kollégiumi társaim hajléktalanellátó rendszerben dolgoztak fapadon, az ifjúságvédelemmel nekem voltak problémáim, nem vonzott, az idősellátáshoz úgy véltem, nem vagyok elég érett, a pszichiátria kapcsán kétségeim voltak, hogy miként tudok reagálni egy hirtelen megváltozott viselkedésű emberre négy szemközti helyzetben. Úgy gondoltam, ha van bennem bármilyen félelem, az csak ront mindkettőnk helyzetén. Azt láttam, nem nagyon van lehetőség, viszont a telefonos szolgálat igazán érdekelt. Ott bárki ugyanolyan helyzetből indul, a meglévő tudásán kívül elsősorban az intuíciójára kell hagyatkoznia. Meglévő tudásom még nem volt, de azt mondták, hogy a munkát megelőzi az újoncokat felkészítő tréning, úgyhogy próbáljam meg. Belevágtam, és így lett az első olyan munkahelyem, ami fizetéssel is járt. Több mint négy évig része volt az életemnek, és elég sok tapasztalatot szereztem benne.

Az első olyan munkahelyem, ami már a diploma megszerzésével egybeesett, az egy idők napnali ellátása volt az I. kerületben. Félállásban voltam mentálhigiénés munkatárs, ez nem tartott olyan sokáig, két-két és fél évig, de ekkor már párhuzamosan a Szempont Alapítványnak is a munkatársa voltam. 2005-ben úgy alakult a csillagok állása, hogy a Szemészeti Klinikán, a Tömő utcában egy tanácsadó szolgálatot lehetett létrehozni, ott önkéntesként kezdtem, a diploma megszerzése után pedig főállásban dolgozhattam. A Szempont Alapítvány volt a munkaadóm, és a klinika volt a területem, ahol ambuláns, illetve az osztályon lévő érintett vagy érintetté váló embernek, illetve a hozzátartozók részére szolgáltatam információt. Nagy kihívás volt, hiszen én ezt nem élhettem át, viszont gyorsan beláttam, hogy a hiánya esetén ez az, ami a legnagyobb rákfenéje a dolognak. Meséltem a saját két hónapomról, hogy az milyen szerencsésen alakult, de pár év alatt kiderült számomra, hogy másoknál mennyire különbözik az az időfaktor, amikor információt kapnak. Az alapelvem lett, hogyha valaki például megvakul, az lenne a szerencsés, ha nem mások hoznának döntést a sorsáról, hanem ő maga. De ezt nem tudja mindaddig megtenni, amíg nem rendelkezik információval. Ha van információ, akkor felelős lehet a saját sorsának alakulásáért: dönthet úgy, hogy akar a helyzetén változtatni, de úgy is, hogy elmerül a mély gyászban. Az orvosi rehabilitáció és az elemi rehabilitáció összekötése lett a misszióm.

Ez utóbbi gondolat összecseng a szociális munka egyik alaptézisével, hogy a klienst össze kell kötni a különböző ellátó rendszerekkel.

Igen, eleinte ezt nem tudtam megfogalmazni, csak azt éreztem, hogy ez egy hiányzó kapocs, és erre szükség van.

Mikor a képzés alatt Erasmus ösztöndíjjal voltam kint Németországban, Konner Eszter és Veress Évi megkeresett e-mailben. A SVOE-ban dolgoztak, és külföldön járva láttak egy jó gyakorlatot, amit megpróbálnának bevenni a szemészeti ellátás fellegvárába, a SOTE-ra, és mit szólok én ehhez. Erre azt válaszoltam, hogy nagyon érdekel a dolog. Mikor visszajöttem a nyaralásból, már zajlott az, hogy hogyan építsük ki, hogyan indítsuk el ezt a tanácsadó szolgálatot, ami Zelenka Zsófiával[7] még abban az évben, ősszel el is indult.

A Szempont Alapítvánnyal meg kellett szakítanom a közös munkát, és 2007-ben kerültem át a Vakok Állami Intézetébe, a VERCS-re, akkor már, mint kolléga.

Milyen érzés volt visszakerülni az intézetbe kollégaként?

Hát, leírhatatlan. Visszamenni oda dolgozni, ahol annyi mindent kaptam és formálódtam? Felszabadító volt, nagyon pezsgett bennem minden, a tenni akarás, itt a lehetőség, és „ide nekem az oroszlánt is”. Inkább felszabadító volt, kevésbé éreztem a felelősség súlyát, azt, hogy mit fogok tudni letenni az asztalra. Tolnayné Csattos Márta[8] nevét is megemlíteném, sokat tanultam tőle az itt töltött évek alatt.

Ez az időszak egybeesett a rehabilitációs szakemberképzéssel. Megint az történt, hogy rengeteg megerősítést, pozitív visszajelzést kaptam, ami tovább fokozta a bennem lévő lelkesedést.

A VÁI-n belül több pozíciót is betöltöttél. Melyek voltak ezek?

10 évet töltöttem a VERCS-en, utána házon belül kaptam egy lehetőséget, hogy a Szociális és Mentálhigiénés Csoportot szervezzem újra, ez pedig három év volt. Ezután következett egy újabb váltás, a Társadalmi Kapcsolatok Csoportba kerültem, ami eltávolodást jelentett a konkrét kliensmunkától.

---

[7] Zelenka Zsófia – gyógypedagógus

[8] Dr. Tolnayné Csattos Márta – VERCS, majd ERC korábbi vezetője

2021-ben volt egy balesetem, és akkor egy kicsit kivonódtam a forgalomból. Ez idő tájt indult be az LSER2021 pályázat időszaka, és a VÁI-ban kaptam egy felkérést, hogy a kidolgozásában részt vegyek. Sikeres pályázás után a megvalósításban is benne vagyok az egyik központ szakmai vezetőjeként, egy rendkívül elhivatott, profi szakmai csapat tagjaként.

Köszönöm, hogy betekintést adott az életed néhány szeletére. Visszatekintve, volt-e olyan élethelyzeted, ami számodra nehezebb vagy küzdelmes volt?

Csomó minden eszembe jut most. Sokszor ütköztem azokba a helyzetekbe az életem bármelyik területén, amikor olyan gondolatom, vagy ötletem volt, amiről meg voltam győződve, hogy az a helyes, az a jó irány. Nem tudom, hogy azért-e, mert aki, vagy amilyen vagyok, de nem feltétlenül valósultak meg azok a dolgok. Mások, más érdekek mindig felülírták azt, amiben hittem, illetve magaménak éreztem. Ezeket nagyon nehéz volt magamban rendezni. Hiába gondoltam valamiről, hogy az a helyes út, ha végül azt életem át, hogy az én szavamnak nincsen súlya. Volt olyan helyzet, amikor kifejezetten a vakságom, a milyenségem az, ami lehetővé tette mások számára, hogy az álláspontomat félresöpörjék.

Tudsz erre konkrét példát is mondani?

Volt egy peres ügy, egy akadálymentesítési precedens, ahol minden kétséget kizáróan jogsértés történt egy pályaudvar felújítása kapcsán. Nagyon sokáig elhúzták a pert, bíróváltás is történt közben, és elsőfokon számunkra előnytelenül zárult, nem adtak helyt a keresetnek. Mentünk másodfokra, a tárgyalás záróakkordjára be lehetett menni, meg lehetett hallgatni az érvelést. A bírónő az értékelésében ekképp fogalmazott: sajnálatos, hogy nem látó ember vagyok, mert ha mozgássérült lennék, akkor valószínűleg máshogy alakultak volna a dolgok. Hiszen a mozgássérülteknek milyen jó az érdekvédelme és az érdekképviselése, és akkor biztos, hogy helyt adtak volna a keresetemnek. Így másodfokon sem nyertünk. Ott ült mellettem Kálmán Zsófia[9], aki tajtékozva jött ki velem együtt a teremből. Nem akartuk elhinni, hogy ez hangzott el.

Ez egy erős példa, de a kisebbekkel is nehezen küzdöttem meg, legyen az akár csak egy új kolléga felvétele, amikor meghatározták, ki az, akit fel kell venni, és ki az, akit nem. Amikor nyomásra felvettünk valakit, akit nem kellett volna, és utána csak a plusz munka meg a különböző problémák maradtak, amiket korrigálni, helyre tenni kellett. Megkérdezték a véleményemet, elmondtam, de végül az lett, amit ők akartak. Aztán utólag beigazolódtak a sejtéseim.

Milyen idegesítő kérdéseket szoktak neked feltenni a látássérüléseddel kapcsolatosan?

Amitől kinyílik a bicska a zsebemben, és kikerekedik a szemem, ha megkérdezik, hogy van-e otthon segítségem, van-e családom, és van-e látó a környezetemben, aki támogat a mindennapokban. Kiderül, hogy konkrétan arra kíváncsiak, megborotválnak-e otthon, ki vágja a szakállamat. Ha minden jól megy, akkor életem végéig én vagyok az a személy, aki ezt megteheti, nem szeretném másnak átengedni. Ilyenkor rádöbbenek, hogy mi is lehet az emberek fejében, hiszen beszélgetek valakivel, sétálunk, megyünk A-ból B-be, és váratlanul feltesz egy ilyen kérdést. Megértem, hogy kíváncsiak, de tudják, hogy dolgozom, ugyanakkor azt gondolják, hogy egyébként engem el kell látni. A mai napig megdöbbenek ezen, mert ilyet senkitől sem kérdeznék meg, de úgy látszik, valami olyat sugárzok, ami felbátorítja az embereket.

Van-e olyan kérdés, amit nem tesznek fel, de szívesen válaszolnál rá, ha megtörténne?

Egyszer fordult elő az életemben ehhez illeszkedő esemény, ez Németországban történt egy közel 80 éves, spanyol úriemberrel. Darmstadtban, a belvárosban több villamos, busz keresztezi egymás útját, és egy nagy átszálló csomópontnál voltam.

---

[9] Dr. Kálmán Zsófia – PhD, habil., a De Jure Alapítvány a Sérült Emberek Jogaiért vezetőjeként vett részt a tárgyaláson.

Megálltunk, kérdezte, hogy segíthet-e, mondtam, hogy igen, köszönöm. Ez megtörtént egyszer, megtörtént kétszer, a második alkalommal, amikor elváltunk, utánam szólt, hogy „Fiatalember, ha még egyszer találkozunk, akkor leülünk és beszélgetünk!”. Össze is jött a harmadik alkalom, és megegyeztünk abban, hogy akkor most beülünk egy kávézóba, és komolyan elbeszélgetünk az életről. Ha ennyiszer összefutunk ugyanott, amikor egyébként a világ másik feléről jöttünk mindketten, az nem lehet véletlen. Az ilyen történeteket hiányolom: úgy tegyenek fel kérdést, hogy meg akarnak ismerni, és nem sztereotípiák mentén. Szeretek tabuk nélkül, kortól függetlenül beszélgetni, de az legyen mögötte, hogy a másik meg akarjon ismerni. Tudom, hogy manapság ez általános probléma, de ilyen élményekre vágyom.

Ha visszatekintesz az eddigi pályafutásodra, mire vagy leginkább büszke?

Az egyik biztosan az, hogy a szakma nagy öregjei közül vannak, akik elismeréssel értékelték engem, amikor láttak dolgozni. Ilyen volt például, amikor a rehabilitációs szakemberképzésen Halász Zsuzsa, aki a csoporttársam volt. Ő a mindennapos tevékenységek óra megtartását követően elérzékenyült. Látott engem anno megvakult emberként bekerülni az elemi rehabilitációba, végig kísérte a gyász folyamatát, és most azt tapasztalta, hogy mennyire komolyan viszonyulok ehhez a szakmához. Voltak még jó páran, akik ezt megfogalmazták nekem. Erre igazán büszke vagyok. Prónay Bea[10] is mindig hitt bennem, és hálás vagyok, hogy dolgozhattunk együtt, és tanulhattam tőle.

Volt jó néhány kliens, akiknek a sikeréhez hozzájárultam. Ezekben az esetekben arra vagyok büszke, hogy részese lehettem a sikernek. Ilyen volt az egyik férfi ügyfél, aki jóval idősebb volt nálam, 16-17 évvel, és én voltam a tájékozódás-közlekedés oktatója. Sok mindenben mentünk együtt keresztül, már nem él köztünk, legyőzte egy krónikus betegség. Nagyon aktív életet élt, ahhoz képest, ahonnan indult. Hajléktalan élettételből a teljes vakságba csöppent egyik napról a másikra, és láttam, hogy hogyan küzd fel magát. Az ő esetében is csak a részese lehettem a sikerének, de arra büszke voltam, hogy ott lehettem azon az úton mellette. És reményeim szerint többeknél is ez igaz volt.

Még valamit hozzátennék, hogy mire vagyok büszke. Arra a teljesítményemre, hogy a rehabilitációs szakemberképzés kapcsán lehetőség nyílt amerikai vak mozgástrénerektől tanulni, ugyan picit és keveset, de az alapszemléletükkel nagyon tudtam azonosulni. Ki szerettem volna jutni erre a több éves képzésre, de nem feküdtem rá a dologra, hanem inkább a családot választottam. Ezt egy fontos döntésemnek fogom fel, és erre büszke is vagyok.

Megosztható az olvasókkal, hogy a családod kiket takar?

A feleségemet és a két gyermekemet, egy fiút és egy lányt. Valószínű, hogy ez máshogy alakult volna, ha a másik utat választom.

Ide kapcsolódik az, hogy szokott lenni az interjúk végén egy olyan kérdés: mit üzennél az olvasóknak. Sokat hüledeztem, hogy milyen fantasztikus az általam megismert amerikai iskola. Náluk az a szokás, hogy a hallgatók az első félévüket folyamatos szemtakarásban, tehát vakszimulációban töltik, minden helyzetben, reggeltől estig. A szakmában a fanatikusoknál mindig is benne volt a képzésükben, a saját munkájukban a minél több saját élményt megszerzése. Ebben egyébként sokan hisznek, a gyógypedagógiai képzésbe is próbálják minél inkább bevezetni, a munkahelyek is törekednek a lehetőség biztosítására, függetlenül attól, hogy állami vagy civil fenntartásúak. Szakmai hozzáállás kérdése, mert nem biztos, hogy elég, ha csak „kóstoltatják” a vakszimulációs élményt. Az lenne jó, ha az, aki erre a pályára lép, számoljon ezzel. Induljon onnan, hogy megértse a helyzetet. Ne az legyen az első, hogy tudományosan viszonyul ehhez a szakterülethez. Ha valaki látássérült emberekkel akar foglalkozni, akkor kezdjen „bentről”. Be kell merészkedni olyan területre, ami egyébként számára diszkomfortos.

---

[10] Prónay Beáta – főiskolai docens, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Az üzenet tehát az lenne, hogy minden helyzetben, biztonságos keretek között saját élményt kell szerezni.

Kiknek üzened ezt?

A leendő szakembereknek mindenképpen, akik meg már a pályán vannak, de elsodorja őket a rengeteg munka, azoknak pedig frissítés, emlékeztető injekció kell. Ne sajnálják rá az időt!

Köszönöm az interjút!

Interjút készítette: Falvai Rita

Interjú Szuhaj Mihállyal, az Informatika a Látássérültekért Alapítvány kuratóriumának elnökével

Hogy találtál rá a jelenlegi hivatásodra? Milyen lépcsőfokokat kellett bejárnod?

Eleinte távolról közelítettem ehhez a területhez, de amikor rátaláltam, azonnal megéreztem, hogy ez az, amivel foglalkozni szeretnék. Ezt tudom hivatásomként is elfogadni, megtenni mindent ennek megvalósításáért. A távoli közelítésem onnan indult, hogy az ELTE programtervező matematikus szakán tanultam. Szakmai gyakorlatra a KFKI[1]-ba mentem, Arató András és Vaspöri Teréz házaspárhoz, akik akkoriban a BraiLab[2] eszközcsalád fejlesztésén dolgoztak. Ezekkel a számítógépekkel kezdte el a magyar látásügyi társadalom a számítógép-használatot. Az 1980-as évek közepi, 90-es évek eleji időszaknak a színvonalát képviselték, ezzel együtt megoldották, hogy mi, látássérült emberek elkezdjük használni a számítógép adta lehetőségeket, hogy ne maradjunk el a nagyvilágtól. Éreztem, hogy ez érdekel, ezért is mentem 1989-ben az ELTE-re.

1992-ben töltöttem a szakmai gyakorlatomat a KFKI-ban, és ott láttam, hogy Andrásék mennyi mindennel foglalkoznak. Izgalmas volt számomra, hogy nemcsak egy általános programozó lehet valaki, hanem végezhet olyan programozási munkát is, amellyel a sorstársain tud segíteni, és új lehetőséget nyit meg előttük. Ez az indíttatás vezetett arra, hogy később, 1994-ben az egyetemi szakdolgozatomat a Braille karakterek optikai felismerése témában készítem. Szerettem volna megvalósítani, hogy az addigi OCR[3] programok ne csak a sík szövegekre működjenek, hanem a pontírási dokumentumokra is. Izgatott, hogy ez is segítségére lehet a látássérült embereknek, számítógépre tudják vinni a korábbi Braille szövegeiket. Ez volt az a pont, amely áttért oda, ahol a hivatásomat megtaláltam. Az OCR technológia a 1990-es évek elején még igazi kurióznak számított. Volt Magyarországon egy cég, az SZKI Recognita, mely a nemzetközi élvonalba tartozott ebben a kategóriában. A szakdolgozatom kapcsán ismeretségbe kerültem a Recognita céggel, benyújtottam hozzájuk is az álláskeresőmet. Fogadtak, felvettek, és 1995-től 1999-ig a Recognita cég szoftverfejlesztője voltam.

[1] MTA Központi Fizikai Kutatóintézet

[2] A gép a Homelab házisámítógép-család HomeLab-3 modelljének átalakított változata vakok és gyengénlátók számára. Tervezők: Lukács testvérek mellett Arató András a BASIC fejlesztőrendszer és Vaspöri Teréz a hanggenerátor fejlesztője. Vakok és gyengénlátók oktatását tette lehetővé a Braille-írásjelek „megszóltatásával”.

[3] Az optikai karakterfelismerés (OCR) olyan technológia, amely a beolvasott képek vagy dokumentumok metaadatait vonja ki és alakítja szerkeszthető szöveggé. Az OCR képes „elolvasni” és megérteni a szöveget, akár kézzel írott, beolvasott képen is, és olyan szövegformátummá alakítani, amelyet a számítógép szerkeszteni tud.

Értették, miért annyira fontos nekünk ez a technológia. Ha a szkennelt és felismertetett szöveget egy számítógép felolvassa, akkor beszélő számítógép olvasógéppé alakul. Úgy gondolták, készüljön egy dedikált alkalmazás, amely ezen a technológián működik, kifejezetten a látássérült emberek igényeire kidolgozva. Ennek volt egy előzménye is a 90-es évek elején, de a kezelése nem volt teljesen kompatibilis az akkoriban használt BraiLab PC felolvasó eszközünkkel. Amikor fölvettek a céghez, az lett a feladatomban, hogy készítsek ebből egy olyan szoftvert, mely teljes mértékben eleget tesz a vak felhasználók igényeinek, elvárásainak. A Recognita cégnél töltött éveimben ezen a projekten dolgoztam. Itt született meg a Recognita Reader 3.0 nevezetű szoftver, ami egy valódi áttörést hozott a látássérült emberek olvasásélményében. Akkor érezték meg először, hogy ha a beszélő számítógépük mellé vásárolnak egy nem túl drága szkennert, és ezt a szoftvert elkezdik használni, akkor mindaz az írott-nyomtatott könyv, újság, médium, amely eddig el volt zárva előlük, ahhoz szabadon hozzáférhetnek.

A 90-es évek közepén ez eufórikus érzést váltott ki a felhasználókból. Én is átéreztem, hogy ezzel a munkával nagyon sok embernek adtam nemcsak meghatározó élményt, de élhetőbbé is tudtam tenni a világot számukra. Ez az érzet és annak a megtapasztalása, ahogy fogadták a Recognita Reader 3.0 szoftvert a hazai és külföldi látássérült emberek, adta meg a hivatástudatot számomra. Ekkortól „ráálltam” a hazai látássérültügyi informatika vonalára, és azóta nem tudok „lejönni” erről. (Nevetés.)

Milyen újdonságokra készültek az INFOALAP-nál?

Elsődleges feladatunk az új működésünk beindítása, kialakítása, hiszen el kellett költöznünk a nyár során. Június közepétől a Szugló utca 9-15. számú irodaházban találunk meg minket az ügyfeleink.

Ősszel indulnak az új projektjeink, néhány hónapon belül webes akadálymentesítéssel kapcsolatban fogunk publikálni jó megoldásokat, mintákat, videofelvételeket, amin elmagyarázzuk, mit is jelentenek ezek az akadálymentességi feltételek. Azután belevágunk egy újabb projektbe, ahol a fő cél a jogi információs portálok akadálymentesítése annak érdekében, hogy minden látássérült felhasználó az őket érintő jogszabálygyűjteményhez ugyanolyan eséllyel férjen hozzá. Egyelőre Magyarországon nincsen egyetlen olyan jogi portál sem, mely akadálymentes.

Amikor erre az interjúra készültem, több korábban készült anyagot elolvastam, meghallgattam. Sokszor érződött az írásokból – magad is nyilatkoztad –, hogy voltak szerencsés egybeesések a szakmai és személyes életutad alakulásában. Említenél még néhányat a fent elhangzotton kívül?

Számos ilyen volt. Például, kamaszként, amikor azon kezdtem el gondolkodni, vajon mihez kezdhetek az életemmel. Akkor jelent meg az első magyarul beszélő számítógép, és ezt a szüleim megvették nekem, boldogan vettem bele magam a használatába. Ott szerettem bele a programozásba. Éppen akkor jelent meg ez a számítógép, amikor az foglalkoztatott, vajon mit fogok csinálni. Mihez fogok kezdeni a gimnázium elvégzése után? Már adott is egy konkrét pályaorientációt. Amikor az ELTE-re jelentkeztem nagy bátran, még nem volt „tipikus”, hogy a fogyatékossgal élők egyetemre járjanak.

A 80-as évek végén ez igazán kivételszámba ment. Az ELTE programozó-matematika szakán a harmadik vak hallgató voltam, úgy, hogy akkor az már több mint 10 éve működött. Amikor odakerültem, éppen akkor döntött úgy a tanszékvezető, aki ismerte jól Arató Andrást és Vaspöri Terézt, hogy az egyetemen létrehoz egy Braille Labor nevű helyet, amit felszerel beszélő eszközökkel, Braille nyomtatóval, szkennelrel, a látássérült diákok számára dedikált számítógépekkel, internet kapcsolattal.

A 80-as évek végén ez egy szuperszonikus hely volt. A látó diákok irigyelték tőlünk ezt a felszereltséget, amit mi megkaptunk. Pont akkor jelentkeztem, amikor ez a labor megnyitott. Nem tudtam róla, hogy ilyet ott előkészítenek, ők sem tudták, hogy én érrefelé orientálok, de a két dolog összetalálkozott. Itt ismertem meg a szkennert. Innen jött az érdeklődésem, hogy lehet optikai karakterfelismerő programokkal dolgozni. Micsoda fantasztikus lehetőségeket nyitott meg!

Ez is adott egy további orientációt. Amikor a Recognitához benyújtottam az álláskeresőm, a cég akkoriban gondolkodott azon, hová tudná még a technológiáját célzottan eljuttatni. Felmerült bennük – az én jelentkezésemtől teljesen függetlenül –, hogy ezt a látássérültügyi irányt talán érdekesebb volna még jobban kidolgozni. Legyen olyan termékük, amely ezt a felhasználói kört szolgálja ki. Magam pont ekkor jelentkeztem – nem is tudva a terveikről. Ha ez nincs, ki tudja, merre kanyarodott volna a pályakezdésem.

Az egybeesések mellett, sok tudatosság is felfedezhető a döntéseidben. Érintettként melyik volt számodra a legküzdelmesebb élethelyzet?

Mindegyik egybeesés kemény küzdelem árán hozott eredményt. Attól, hogy adódott a helyzet, az nem jelenti azt, hogy nem kellett ezen tovább dolgozni. Ahhoz, hogy a lehetőségből valóság legyen, nagy küzdelmek árán vezetett az út. A pályaaorientációmnál ugyan éreztem, hogy a számítógépes vonal nagyon érdekel, és szívesen foglalkoznék ezzel felnőttként, de az akkori élethelyzetem alapján nem volt biztos, hogy erre lesz lehetőségem. Vidéken, falun éltem, a szüleim féltettek. Nagy küzdelem volt a gimnázium elvégzését követően bekerülni az elemi rehabilitációba, és az ott megszerzett önállósági képességeimmel megvetni a lábamat az egyetemen. A szüleim szerettek, csak máshogy gondolták, mi a jó nekem. Féltettek a várostól, féltettek attól, hogy önállóan járjak-keljek. Úgy gondolták, számomra ez veszélyes, inkább ők akartak óvni engem. Ezt a szülői aggodalmat, féltést le kellett győzni. Azután, amikor az egyetemre kerültem, egy egészen új helyzettel szembesültem a korábbi tanulmányaimhoz képest.

A szerencsés helyzetek között még nem említettem azt a 0. pontot, hogy nekem van egy ikertestvérem. Amikor 10 évesen elveszítettem a látásomat, neki köszönhetően tudtam folytatni, helyben, integráltan az általános iskolát. Ha ő nincs, valószínűleg a Vakok Általános Iskolájába kellett volna mennem, de így otthon tudtam maradni, a szülőkkel, testvérekkel. Az ikertestvéremmel jártam be a helyi általános iskolába, egy padban ültünk, délutánonként együtt tanultunk. Biztosítva volt a tanulásom, a közlekedésem, a felkészülésem. A gimnáziumi tanulmányaim során pedig az úgyszintén otthonlakó nővérem volt leginkább a segítségemre. Ő és édesanyám olvasták fel a könyveket, én magnókazettáról hallgattam vissza és így készültem fel a vizsgákra. Mikor az egyetemre bekerültem, szembesülnöm kellett azzal, hogy nincsen mellettem senki, aki ilyen módon támogatna engem. És nem a közlekedésre gondolok, hanem a tanulnivalóra. Addig vagy az ikertestvérem olvasta fel a tankönyveket, vagy az édesanyám, vagy a nővérem, és magnófelvételeim voltak.

Aztán jött az egyetem, ahol a tanulnivaló nem állt készen rendelkezésre. A programozó szak már olyan képzés volt akkor is, hogy nyomtatott jegyzeteket eleve ki sem adtak, mert olyan gyorsan változott a szakma, hogy mire kinyomtatták volna, elavul az információ. Nem készítettek ilyeneket, kizárólag órai jegyzetekből lehetett tanulni. A tanárok kiálltak a pulpitusra, előadták a tudnivalókat. A társaim jegyzeteltek, én bevitettem a magnómat, és rögzítettem az előadásokat. De gyorsan szembesültem azzal, hogy hiába próbálom a felvételeket kijegyzetelni, a tanár nem úgy magyaráz, hogy abból minden leírható legyen csupán a felvételek visszahallgatása után. Ezzel a módszerrel küzdöttem fél évet, aztán be kellett látnom, hogy nem működik. Át kellett állnom arra, hogy találjak évfolyamtársakat, felsőbb éves diákokat, akik az órai jegyzeteket felolvassák. Nem könnyű küzdelem volt. Egyrészt olyan diákot kellett találnom, aki bejár minden órára, jó minőségben jegyzetel, és esetleg fel is olvassa, amit leír. Vagy oda tudja adni valakinek, aki felolvassa és érti is, amit olvas. Mert az is fontos volt, hogy értő olvasója legyen. Kellett egy kis idő, mire ennek a rendszere kialakult, de aztán a végére már egy nagyon profi csapat dolgozott a háttérben. Nagyon hálás vagyok nekik. Tulajdonképpen nekik köszönhetem, hogy elvégezhettem az egyetemem.

Gondolod, hogy ez oda-vissza érvényesült? A saját pályafutásukra, informatikai gondolkodásukra ez hatást gyakorolt?

Számukra már nem volt csodabogár egy vak ember. A tanáraim is alapvetően rugalmasan álltak hozzám, nem írásbeli feladatokat kértek, hanem kiválthattam szóbeli beszámolóval.

Mit adott számodra az elemi rehabilitációs ellátás? Kiemelnél pár mozzanatot, amely leginkább segített a céljaid elérésében?

Rehabilitációs központként akkor csupán a Vakok Állami Intézetének Elemi Rehabilitációs Csoportja működött. Oda kerültem be 1988 őszén. Ott éltem meg azt az eufóriát, amit a Recognita Reader kapcsán már említettem. Ugyanezt a szabadságot tapasztaltam meg a rehabilitációs tanfolyam elvégzése alatt és utána is. Hiszen akkor már 8 éve nem látó voltam, és korlátozottságot éltem meg. Csak akkor mehettem el valahová, ha volt kísérem. Erős visszafogottságot éreztem ebben, és ez nagyon zavart. Vágytam arra, hogy szabadabb legyek, ugyanolyan szabad, mint más, velem egykorú fiatal, aki szabadon jött-ment, intézte a dolgait. Neki nem kellett folyton megszerveznie azt, hogy kimozdulhasson otthonról. Amikor megkaptam a fehérbotos közlekedéssel ezt az önállóságot, elsőprő élmény volt. Napközben, amikor megtanultam a technikákat, volt, hogy este kimentem az utcára sétálni, hogy érezzem a szabadságot, felle tudok sétálni és ehhez nem kell senkit megkérnem. El tudok menni a következő sarokig és visszamenni, távokat tudok megtenni. Egyszerűen élveztem a szabadságot.

Tanultam önálló életvitelt is, kaptam bevezetést a látássérültügyi közösségi életmódba. Azért is tudtam kiharcolni a rehabilitációs tanfolyamon való részvételt a szüleimnél, mert ezt egybekötöttem egy számítógépes tanfolyam elvégzésével. A csoporttársaim akkor találkoztak először beszélő számítógéppel, én pedig úgy érkeztem oda, hogy már 4 éves tapasztalatom volt ugyanezen a számítógépen. Én akkor már kis Basic programokat írogattam. Egyrészt ezzel elvárásoltam a többieket, hogy már miket tudok, másrészt az oktatóim figyelmét is felkeltettem. Ők javasolták nekem a SZÁMALK akkori felnőttoktatását, vagy az ELTE programozó szakát. Igazából azt láttam, hogy nem csak jövőkép van, de még válogathatok is. Kis dilemmázás, tájékozódás után az ELTE-t választottam.

Így kerültem oda 1989 őszétől. Tisztában voltam azzal, hogy csak kollégiumban tudok lakni, ezért fontos, hogy képes legyek ott önállóan boldogulni. Ehhez óriási szükségem volt az elemi rehabilitációra. Az első 3 hónapot követően több hónapig maradtam még a VERCS-en. Élveztem annak a közegét. Már akkor is olyan pozitív szemlélettel voltak ott a rehabilitációs tanárok, ami oázisnak számított. Nem voltak csodabogarak a vak emberek, és ott voltak más, hasonló cipőben járó társak. Olyan szemlélettel találkoztunk ott, amely egy új világ ígéretét hordozta. Lehet nemcsak sajnálattal nézni a vak emberekre, hanem az értékeket nézték. „Húzd ki magad, és hozd ki magadból a legtöbbet!” Támogató attitűdöt tapasztaltam minden tanár részéről.

Érdekességgéppen elmondom, hogy egy korábbi hírlevelünkben Tolnayné Csattos Mártával készítettünk interjút. Rólad név szerint is említést tett a beszélgetésben, mint igyekvő tanítványáról, aki „vasszorgalommal” sajátította el az önálló életvitelhez fűződő ismereteket. Kellett tehát a támogató közeg, de szükség volt a részzedről is a szabadság igényére, az önállóság vágyára.

Igen, kellett a belső elköteleződés, mert úgy éreztem, otthon számomra nincsen igazi jövő.

A gondoskodást megkapom, nem szenvedek semmiben hiányt – kivéve az önállóságban, illetve abban, hogy magamból kihozzam a lehetőségeket. Itt azzal a felfogással találkoztam, hogy nem óvni és pátyolgatni kell, hanem megtanítani a technikákra, elsajátíttatni azt a szemléletet, hogy igenis képesek vagyunk a személyes céljaink megvalósítására. Dr. Tolnayné Csattos Márta volt a tanárnőm a VERCS-es időkben, nagyon hálás vagyok neki az ott kapott impulzusokért, tanultakért. Meghatározó alapot adott számomra, és ez az alap kellett ahhoz, hogy meg tudjam vetni a lábamat. Kellett ez az önbizalom-erősítés.

Érzékelem a szavaidból a szabadságvágyat. Mennyire volt fontos, mint motiváció, hogy tágíthasd a horizontod?

Önállóan boldogulni, egzisztenciát létrehozni, egy saját, önálló életet kialakítani – erre már kora ifjúságomtól igényem volt. Eleinte teljesen korlátozva éreztem magam.

Ezt az is erősítette bennem, hogy az ikertestvérem megélte a kamaszkor minden sajátosságát. A túlzott óvás sok mindenben megakadályozott. Volt egy állandó mércém, hogy mi lenne a lehetséges, és helyette mi van. Éreztem ennek a kettőnek a kontrasztját. Ugyanolyan szabad akartam lenni, mint az ikertestvérem.

A számítógép-használat adott olyan mély érdeklődést, elköteleződést, amit szívesen megéltem volna szakmaként, egy lehetséges pályaként, amire egzisztenciát, családot lehet alapozni. Háttha lehetnék informatikus – évek óta dédelgettem ezt az álmot. Jó ideig magam számára volt ez izgalmas, nem volt még az bennem, hogy a tudásomat a sorstársaim javára is fordíthatom. Ahhoz, hogy megtaláljak ebben egy önálló, leágazó utat, amely a látássérültügyi informatika felé visz, sok lépés kellett. Braille Labor, Braille írás optikai karakterfelismerés, Recognita cég. Megerősítették bennem, hogy nem egy sokadik adatbázis kezelő programot kell megvalósítanom, hanem írhatnék olyan szoftvereket, amelyek lényegesen jobb helyzetbe hozzák a látássérült embereket. Az elveszített önállóságukból vissza tudnak valamennyit kapni. Megéreztem, hogy az informatika ezt tudja adni, rengeteg a lehetőség, amit ki kellene aknázni. Azt is láttam, hogy akkoriban erre túl sok elkötelezett ember nem volt. Ott volt előttünk az Arató házaspár, András és Teri, akik erre az életüket tették fel. De ugyanakkor azt is láttuk, hogy ők szinte egyedül küzdenek a környezetükben, nincsenek igazából követők, akik kiterjesztenék ezt a tudást. Hogy ne csak beszélő számítógépeink legyenek, hanem amit még ki lehet hozni az informatikából, azok is álljanak a rendelkezésünkre, hogy önállóbbá tegye az egyébként kiszolgáltatott vak embert. Ilyen volt a nyomtatott szövegek felolvasása, az átállása DOS-ról a Windows-ra. Ekkor András és Teri már nem tudták továbbvinni azt, amit elkezdtek a nyolcvanas évek közepén. Nagyon sok vak ember ódzkodott a Windows-tól, mert az grafikus felület, a DOS karakteres felülete a vakoknak barátságosabb volt, tehát éppen fordítva volt, mint a látóknál. Ott parancsokat kellett gépelni, szöveges információk íródna ki, melyet el tud olvasni egy beszélő egység. Egy vak ember teljesen egyenértékűként tudott tevékenykedni. Jött a Windows 95-98 Millennium Edition 2000-ben, aztán később a Windows XP. A világ hirtelen elfelejtette a DOS-t, a látó emberek közössége 99%-ban átállt a Windows-ra.

Mi, vak emberek leszakadtunk a DOS-t használattal. Éreztem, ahogy távolodik ez a két oldal, egyre nőtt a szakadék, és ha nem teremtünk valamilyen hidat, a vak embereket nem tudjuk hozzásegíteni a Windows használatához, az elmúlt 15 év eredményeit el fogjuk veszíteni. Így jött az a gondolat, hogyha Magyarországon nincsen Windows-os képernyőolvasónk és Windows alatt jól működő beszéd szintetizátorunk, akkor dolgozni kell azért, hogy legyen. Ezt éreztem meg, amikor kezdeményezésemre az MGVYOSZ létrehozta az Informatika a Látássérültekért Alapítványt. Hoztam az ötletet, hoztam a munkatársakat és a Szövetség a nevét adta ehhez, illetve alaptőkéit biztosított. Minden felelősség a későbbiekben rám hárult. Elsőként számítógépeket adományoztunk. Éreztük, hogy a Windows felé meg kell nyitni a lehetőséget. Ha Magyarországon nincs ilyen fejlesztés, válasszuk ki a nemzetközi viszonylatból a legnépszerűbb megoldást, és azt honosítsuk. Legyen belőle magyar változat, keressünk hozzá magyar nyelvű felolvasóprogramot. 2001-ben indult a projekt, 2003-ra megszületett a magyar nyelvű JAWS for Windows, beszéd szintetizátorként ott volt benne a Budapesti Műszaki Egyetem Beszédlaborjában fejlesztett Profivox, mely azóta is elnyúlhatetlen kedvence a látássérült embereknek.

Ezt követően bonyolítottuk le az első szoftveradományozásunkat. Éppen most ünnepeljük az adományozási tevékenységünk 20 éves jubileumát. A JAWS for Windows tényleg annyira kézre álló, gépiessége ellenére olyan jól hangsúlyoz a Profivox, hogy egyszerűen beleszerettek a vak emberek. Láttuk, mekkora az érdeklődés, a kereslet, mennyire érzik az emberek, hogy ezzel ők is fel tudnak csatlakozni arra világra, melyben a körülöttünk élő emberek élnek. Azt éreztük, hogy ezt nem egyszeri alkalomra, hanem folyamattá kell tennünk. A különféle verzióknak folyamatosan rendelkezésre kell állniuk. Onnantól vállaltuk ezt a szoftverhonosítási tevékenységet. Később azért dolgoztunk, hogy a honosított szoftvert ingyen tudjuk adni a látássérült embereknek. Vállaltuk a JAWS, MAGic, illetve az ezt követő ZoomText, Fusion programok kereskedelmi forgalmazását. Vállaltuk, hogy mi nem csak előállítjuk, hanem a közületi vásárlók felé értékesítjük is ezeket a szoftvereket.

Az értékesítési haszon lesz az a bevétel, amiből finanszírozhatjuk a honosítást és az adományozási tevékenységet. Így tudtuk megteremteni hosszú távon az alapját annak a folyamatnak, ami 20 éve tart. 15 éven keresztül önerőből vásároltuk meg a licenszeket, majd ingyen adtuk át a pályázóknak. Szép számban tudtunk adni, de korlátozott keretek között. Kerestük azt a lehetőséget, hogy ne a mi anyagi korlátaink szabjanak annak határt, hogy kihez juthat el a szoftver és kihez nem. Ez járjon mindenkinek alanyi jogon. Ezt az országlicenc megállapodással tudtuk végül elérni, melyet 2018-ban kötöttünk meg először az állammal. Azóta, aki igényli a szoftverlicencet, rendelkezésére áll ingyen, megkapja azt a hitelesítő kódot, mellyel teljes értékűvé teheti a honlapunkról letölthető szoftver demó változatokat. Ezzel megszűnt a létszámkorlát. Az ország licenc lényege, hogy korlátlan.

Ezzel megelőztük a legtöbb külföldi országot is. A 2000-es évek elején álmodtam arról, hogy egy vak embernek Kaliforniában élni mennyi lehetősége van, hiszen ott már Windows-t használnak, már adottak a technológiák. Szép lassan megcsináltuk a magyar honosítását ezeknek a szoftvereknek, azután megteremtettük, hogy mindig legyen ebből magyar változat, és mindig a legfrissebb legyen elérhető. Megteremtettük azt is, hogy hozzáférjenek a vak és gyengénlátó emberek, ne csak csodálják távolról, legyen lehetőségük a használatára. Utána pedig kiterjesztettük olyan korlátlanúságra, amit Kaliforniában sem kap meg egy látássérült ember. Azt álmodtuk, hogy egyszer majd elérjük, amit ők elértek, és mostanra már meg is haladtuk. Egy látássérült ember ezen a téren itthon több lehetőséget kap, mint ott. Erre büszke vagyok.

Nagyon inspiráló történet. Volt is egy olyan kérdésem felírva, hogy mire vagy a legbüszkébb, most meg is válaszoltad.

Meg tudtuk teremteni egy látássérült ember számára, hogy ugyanúgy használhassa a számítógépet, mint a látó társai.

Volt-e olyan kérdés, amit sosem tettek fel, de szívesen válaszolnál rá?

Nagyon jó kérdés! (Nevetés.) Annyi mindent kérdeztek már! 2003-ban „Az év embere” díjat megkaptam, a média reflektorfényébe kerültem, utána interjúról interjúra jártam. A legkülönbözőbb kérdésekre válaszoltam, akkor annyira kifaggattak, hogy nem tudom, van-e ilyen.

És melyik az a kérdés, amelyet a leggyakrabban feltettek, és lehet, hogy kicsit unalmassá is vált rá válaszolnod?

Rácsodálkoztak, hogy egy vak ember is használ számítógépet. Felfoghatatlan dolognak számított ez. Hogy erre alapozva lehet diplomát szerezni, lehet jogász, nyelvtanár, informatikus. Képes egy beszélő számítógéppel teljes körűen ellátni a munkáját. Erre manapság is rácsodálkoznak, esetleg bizalmatlanul kezelik a cégek. Ilyen téren nem tart még ott a közvélemény tájékoztatása, szemléletformálása, hogy ez mindenhol evidencia. Sok helyen még mindig élnek a sztereotípiák a vak emberek foglalkoztatásával kapcsolatban. Itt még szükséges az áttörés.

Ilyen szempontból van esetleges törekvések az Alapítvány berkein belül? Hogyan lehetne törögetni ezeket a sztereotípiákat?

Az emberek önmagukban nem tudnak forradalmat csinálni. Tömeghatás kell. Nagyon fontos a média, és az, hogy a médiában természetes módon tudjanak megjeleníteni a látássérült emberek. Egy vak ember ugyanolyan érzésekkel, gondolatokkal bír, mint jól látó társai, csak annyi a különbség, hogy ő nem – vagy rosszabbul lát. Az értelmi szintjében, a vágyaiban nem különbözik egy látó embertől.

Egy óvodáskorú kisgyerek egyszer meglátott engem fehér bottal és megkérdezte az anyukáját, ez a bácsi miért közlekedik fehérbottal? Mire az anyukája – tudva, hogy én hallom őket – nem akart belebonyolódni egy magyarázkodásba, három szóval írta le a szituációt a gyereknek, aki abban a pillanatban megértette. A három szó pedig az volt: „Tudod, mint Esmeralda.”

A 25 évvel ezelőtt vetített TV-sorozatban a színésznő, mint vak leányzó belopta magát a nézők szívébe, és annyira benne volt a köztudatban, hogy egy óvodás gyerekek el lehetett vele magyarázni, én vak ember vagyok, és ez mit jelent.

A szemléletformáló kampányok is hatással vannak az emberekre, de ha a nappaliban, a TV-n keresztül életszerű történetet kapnak, akkor természetesebben kezelik. Ha szimpatikus, nem mesterkél, akkor mintát tud adni. Szerencsére azóta és jelenleg is számos társadalmi szemléletformáló erőfeszítés zajlik a fogyatékossgal élő emberek befogadásának elősegítésére. Véleményem szerint az autentikus résztvevőkkel zajló érzékenyítések és a filmekben látássérült szerepet alakító színművészek, talán kissé sematikus, de a valóságnak nem ellentmondó, szimpátiát keltő játéka egymás hatását tudják erősíteni.

Mindezek után, mit üzennél az elemi rehabilitációban dolgozó szakembereknek? Még milyen területek lennének, melyek téged személy szerint érintettként és szakemberként is foglalkoztatnak?

Mostanában jobban orientálódom a fiatalok irányába. Az elemi rehabilitációban ugyanis elsősorban vagy az aktív korúak, vagy az idősek tűnnek fel, hiszen tudjuk, a látássérültség alapvetően időskori probléma, ebből a korosztályból kerül ki a legtöbb kliens. Viszont úgy gondolom, hogy a fiatalság kallódó pályán van. Mivel a speciális iskolákból kivitték a diákokat az integrált iskolába, a speciális intézmények kezdték el befogadni a halmozottan sérült diákokat. Nekik egyrészt ez túlélési pálya, másrészt ezeknek a diákoknak is szükségük van valamilyen képzésre, amit meg kell kapniuk. Ez egy új csoport, ahol az alapfogyatékossg mellé társul más vagy több fogyatékossg, esetleg személyiségprobléma, mely bonyolultabbá teszi a helyzetüket. Úgy érzékelem, rájuk kevesebb figyelem fordítódik. Elvégzik az iskolát, utána esetleg valamilyen foglalkoztatóba bekerülnek. Amikor elérik a 20 év körüli életkort, akkor kellene valamit kezdeni magukkal, eljutni a lehetőségük maximumáig.

Az ERMK legutóbbi Szolgáltatói fórumán is felmerült ez a kérdéskör, Somorjai Ágnes beszélt a most tanuló diákok összetételéről, jellemzőikről.

Látjuk, hogy az óvodákban kik jelennek meg, kiket visznek látásvizsgálatra, mindez előrevetíti az iskoláskorú generáció sajátosságait. Az iskola nagy küzdelmek árán megteremti a boldogulásukat, az azt követő életük viszont teljesen homályba vész. Azon gondolkodom, hogy az informatika lehetőségeivel milyen megoldást tudnánk erre kínálni. Ezért is kezdtük el a KÉK tananyagok készítését, hogy a látássérült és értelmi sérült fiatalok is kapjanak oktatóanyagot, elsajátítsák az iPhone, a számítógép alapszintű kezelését. Nem biztos, hogy a hagyományos tananyagból meg tudják mindezt tanulni. Ki kell bővíteni ezeket a speciális tananyagokat, nekem ez a meggyőződése. Ők az egyik célcsoport, akiknek még nincs perspektívájuk, a másik ilyen általam elhanyagoltnak látszó célcsoport az integrációban tanuló diákok. Meglátásom szerint mindkét célcsoport inkább rosszabb helyzetbe került, mint mondjuk 30 évvel ezelőtt.

Nekünk van pár elképzelésünk, tovább kell vinni ezeket. Az ő esetükben a reál tantárgyakat oktató pedagóguskar nincs felkészülve a fogadásukra. A humán tantárgyak esetében még a szülők tudják támogatni a gyerekeket, a reáltantárgyaknál viszont máshogy van. Nagyon ritka kivétel, hogy egy tanár elvállalja a külön foglalkozásokat a diákjával, az amúgy is nagy létszámú osztálya mellett. Az Alapítványnál úgy látjuk, hogy már az általános iskolából is alacsony szintű matematika, fizika ismeretanyaggal kerülnek ki a látássérült gyerekek. Olyan minimális tudással, hogy felsőfokú tanulmányokat nem tudnak érdemben folytatni. Úgy vélem, hogyha a látássérültügyi társadalomba nem jönnek újabb kvalifikált, diplomás emberek, ha nem támogatjuk ezt az ügyet a középfokú oktatás szintjén, akkor néhány év múlva egy szakadék keletkezik. Nem lesznek olyan képzett látássérült szakemberek, akik tudják majd képviselni a társadalmi csoportjuk érdekeit. Úgy gondolom, ezen a területen még sok feladat áll előttünk, ezért az Alapítvány erre az innovációra is nagy hangsúlyt fektet. Fejlesztéseink, projektjeink minden évben ezen a területen is igyekeznek előrébb jutni. Tengernyi munka áll még előttünk.

Mit is kívánhatnánk ehhez a munkához? Sok jó partnert, mert az is fontos, hogy ne egyedül, együttműködések nélkül kelljen helyt állnotok az új kihívások területén.

Köszönjük szépen!

Interjút készítette: Szilágyi-Major Szilvia